

OECD Ülkelerinde Eğlence Vergisi Uygulamaları

Yrd. Doç. Dr. Bernur AÇIKGÖZ ERSOY

Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, MANİSA

ÖZET

17. yüzyılda “yoksul hakkı”, Fransa’da sosyal yardım sağlamak için eğlence gelirleri üzerinden alınan geçici bir vergiydi. Daha sonra “yoksul hakkı” Vichy rejimi tarafından kaldırılarak, yerine oyunlar ve eğlence üzerinden yerel idarece alınan sürekli bir vergi getirilmiştir. Diğer Avrupa ülkeleri de, Fransa’dan örnek alarak eğlence vergisini uygulamaya koymuşlardır. Bu çalışmada eğlence vergisinin tarihi gelişimine yer verildikten sonra teorik temelleri ve OECD ülkelerindeki uygulamaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise, Türkiye’deki uygulaması ve son bölümde de bu verginin kaldırılması ya da kaldırılmaması için öne sürülen argümanlara yer verilmiştir*.

Anahtar Kelimeler: Eğlence vergisi, yoksul hakkı.

JEL Sınıflaması: H20, H71.

Amusement Tax Applications in the OECD Countries

ABSTRACT

In the 17th century, “the right of the poor” was a transitory tax on the income of entertainment in favor of public assistance in France. “The right of the poor” was abolished later by the regime of Vichy, which created a permanent tax on games and entertainment to the direct benefit of the communes. Later, other European countries followed the example of France by introducing a so-called amusement tax. The paper is organized as follows: The first part presents the historical development and theoretical base of amusement tax and amusement tax applications in the OECD countries. The second part shows the amusement tax application in Turkey, and the last part resumes arguments in favor of the maintenance or an abolishment of the tax on entertainment.

Key Words: Amusement tax, right of the poor.

JEL Classification: H20, H71.

I. EĞLENCE VERGİSİNİN TARİHİ

Yoksul hakkı veya fakara hakkı vergisi (**droit des pauvres** veya **droit des indigents**), Fransa’da sosyal yardım sağlamak için eğlence gelirlerinden alınan bir vergiydi. 17. yüzyılda genellikle devlet tiyatrosu ve operası düzenli olarak yoksullara parasal yardım sağlamıştır. Bu dönemde yoksul hakkının ortaya çıkarıldığını söyleyebiliriz. 1699’a kadar bağış niteliğinde olan bu yardımlar, bu tarihten sonra kanuni bir kimlik kazanarak, bakımevi yararına tahsil edilen bir vergi haline gelmiştir. Daha sonra Açık hava tiyatroları da bu vergi kapsamına alınmıştır.

* Çalışma sırasında destek ve katkılarını esirgemeyen Neuchatel Üniversitesi Öğretim Üyeleri Dr. Alain Schoenenberger ve Dr. Alexander Mack’a ve ayrıca İzmir Büyükşehir Belediyesi Gelir Müdürlüğü Eğlence Servisi Şefi M. Şinasi Çınar’a teşekkürü bir borç bilirim.

Yoksulluğun yükselişinin üstesinden gelmek için, 8 Şubat 1716'da bakımevi (**the Hôtel-Dieu**) yararına alınan bu vergi yükseltilmiş ve yaklaşık olarak toplam eğlence gelirin dördte biri, vergi olarak alınmaya başlanmıştır. Bu yüzden Fransız devrimine kadar bu verginin adı “fakirler için bir çeyrek” (**quart des pauvres**) olarak anılmıştır.

Bu dönemde verginin kaldırılması düşünülse de, kaldırılmayıp farklı bir forma dönüştürülmesine karar verilmiştir. Yoksul hakkı vergisi, önemli ölçüde azaltılarak frank para birimi ile yoksullara fayda sağlamak için ve bütün tiyatro, konser, top oyunu ve at yarışlarını da kapsayacak şekilde bir yasa ile yeniden düzenlenmiştir. Başlangıçta bu düzenleme geçici bir süre için kabul edilse de birçok defa uzatılarak (1809 yılına kadar) Napolyon zamanına kadar gelmiştir. Sonrasında yine yoksul hakkı vergisinin, fiyatlarda keskin bir yükselişe yol açması nedeniyle, büyük tiyatrolar bu vergiye karşı çıkmış ve hatta bazı durumlarda ödemeyi reddetmişlerdir. Bu nedenle de o dönemde eğlence vergisi bir oran yerine sabit bir miktara dönüştürülmüştür.

Eğlence vergisinden elde edilen gelir Paris ve Paris'e bağlı taşra bölgelerine farklı paylaşılmıştır. Paris'te düşkünlerevinin yönetimi tarafından doğrudan alınarak kullanılmıştır. Diğer bölgelerde ise hayır kurumu ve bakımevi tarafından bölüşülmüştür. Yoksul hakkı vergisi, II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Fransa'yı işgali sırasında 1942'de Vichy rejimi sırasında kaldırılarak yerine buna benzer eğlence ve oyun üzerine konulan, yerel idarece tahsil edilen yeni bir vergi getirilmiştir*.

İsviçre'nin kantonlarından Lozan'da ise 11 Temmuz 1916 tarihinde, Belediye Meclisi tarafından Fransa'daki yoksul hakkı vergisine benzer bir vergi ihdas edilmiştir. Bu verginin geliri Fransa'daki gibi, belirli bir amaca yönelik olarak kullanılmayıp, genel bütçe gelirlerine dâhil edilmiştir. 1956 yılında ise adı (l'impôt sur les divertissements) eğlence vergisi olarak değiştirilmiştir (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010:19).

II. EĞLENCE VERGİSİNİN TEORİK TEMELLERİ

Selon Cnossen (1977, 2005)' göre; eğlence vergilerinin de aralarında sayılabileceği, harcamalar üzerindeki vergilerin karakteristik özellikleri, verginin kapsayacağı kalemlerin daha baştan belli olması ve vergilendirmeyi seçtikleri konu üzerinde bir ayrımcılık yaratmalarıdır. Yani gelir vergisinde, geniş bir kitle elde ettiği gelir üzerinden vergilendiriliyorken, örneğin eğlence vergisinin sinema bilet fiyatları üzerinden alınması durumunda sadece sinema sahipleri aleyhine bir ayrımcılık yapılmış olmaktadır. Başka bir nokta, genel tüketim vergileri gibi vergiler iyi bir gelir kaynağı olarak görüldükleri için alınmıyorken, eğlence vergilerinde gelir amacından daha çok, özel bir amaca hizmet edilmesi söz konusudur. Bir diğer hususta, genellikle verginin tahsilâtı, hesaplara veya diğer

* Yoksulluk hakkı vergisinin tarihi ile ilgili bölüm “Droit des pauvres - Wikipédia.mht” adresinden Fransızcadan çevrilerek tarafımdan özetlenmiştir.

belgelere değil fiziksel bir kontrole (tek yöntem olmamakla birlikte, genellikle eğlence vergilerinde uygulanır) bağlıdır.

Cnossen (2005)'a göre eğlence vergilerini de içeren harcama vergilerinde genellikle şu amaçlar gözetilmektedir:

1- Diğer vergilere göre daha basit ve daha az maliyetli bir şekilde gelir sağlama amacı,

2- Negatif dışsallıklar durumunda, üretimi veya tüketiminin, üçüncü şahıslarda veya toplumda (fizik, finansal, psikolojik) maliyet doğuracağı belirli ürünleri kontrol altında tutma amacı,

3- Kamusal amaçlar için dışsal maliyetler söz konusu olmasa dahi, belli ürünlerin tüketimini azaltmayı teşvik etme amacı,

4- Devlet tarafından sunulan hizmetlerin kullanıcıları tarafından ödenmesini sağlayarak sosyal maliyetleri azaltma amacı,

5- Diğer amaçlar; esnekliği yüksek lüks malları vergilendirmek, yerli üreticiyi korumak için ithalatı vergilendirmek vb.

Dışsal maliyetler (kirlilik vs.) eğlencelerin vergilenmelerini haklı göstermek için ortaya konmamışlardır. Eğlence vergileri ile o şehirde ikamet etmeyen kişiler, bu vergilendirmeye şehre sembolik bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca boş vakit değerlendirmek için yapılan aktivitelerin ve eğlencelerin, ahlaki olarak toplum için arzu edilen bir tüketim olmamaları hissi, eğlencelerin vergilendirilmesini haklı çıkarmada, bir rol oynamış olabilir. Eğlencelerin toplumun daha yüksek ve daha küçük bir katmanına ayrılmış olması bu rolü arttırmaktadır. Reinhard (1924) çalışmasında, tütün ve alkolün vergilendirilmesinin düşünülmesini salık vermiştir. Günümüzde ülkeler, aynı zamanda finansman nedenleriyle, lüks olarak kabul edilen oyunlar, lotolar, alkollü içecekler ve tütün gibi tüketimler üzerindeki harcamaları vergilendirmektedir. Yine Reinhard aynı çalışmasında, eğlence vergileri ile elde edilen kaynağın, sanatsal mahiyetteki gösterilerin desteklenmesi için yeterli bir kaynak olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir (Cnossen, 2005: 51).

Konserler, sinemalar veya tiyatrolar gibi eğlenceler, artık lüks harcamalar olarak kabul edilmemelidir. Örneğin satın alma gücü yüksek olmayan gençlerin çoğunluğu tarafından talep gören sinemalar ve diskoların çoğunluğunun yüksek fiyatlı bilet satışı söz konusu değildir. Konserlere giden kesimin türü de, konsere göre değişmektedir. Yani pop, rock veya klasik müzik dinleyicilerinin satın alma güçlerini eşit kabul edemeyiz. Günümüzde eğlenceler ve boş vakit değerlendirme aktiviteleri gelişmiş ve toplumun sadece küçük bir kesimine has bir aktivite olmaktan çıkmıştır (Cnossen, 2005: 53).

III. OECD ÜLKELERİNDE EĞLENCE VERGİSİNİN UYGULANMASI

OECD'nin vergi gelirleri sınıflandırmasına göre; OECD üyesi 30 ülke arasında sadece 9 ülkede eğlence vergisi uygulanmaktadır. Bu ülkeler, İsviçre, İtalya, Avusturya, Fransa, Almanya, Kanada, Lüksemburg, Çek Cumhuriyeti ve Portekiz'dir (OECD, 2009: 331). Ülkemizde eğlence vergisi uygulaması

bulunmasına rağmen, OECD raporunda ülkemiz bu sınıflandırma içinde eğlence vergisi tahsil edilen bir OECD ülkesi olarak yer almamıştır. Ancak Türkiye’de de diğer OECD ülkelerindeki eğlence vergisi/toplam vergi geliri oranına yakın oranda eğlence vergisi tahsilâtı yapılmaktadır. Örneğin Kanada’da eğlence vergisi; 2007 yılında vergi gelirlerinin yaklaşık % 0,09, Lüksemburg’da vergi gelirlerinin % 0,02’sini oluşturmaktadır. Ülkemizde ise; 2009 yılında sadece belediye gelirleri içindeki payı % 0,36 ve 2010 yılının ilk çeyreğinde ise % 0,37’dir. Vergi gelirleri içindeki payı ise 2009 yılı için % 0,024’dür.

Tablo 1: OECD’nin vergi sınıflandırmasında eğlence vergileri

5000- Mal ve hizmet vergileri
5100- Üretim, satış, transfer vergileri
5110- Genel vergiler
5121- Tüketim vergileri
5122- Mali tekel vergileri
5123- Gümrük ve ithalat vergileri
5124- İhracat vergileri
5125- Sermaye malları vergileri
5126- Spesifik hizmet vergileri
Bu kategoride spesifik hizmet ödemeleri üzerinden hesaplanan vergiler bulunabilir. Örneğin; prim ve sigorta vergileri, banka hizmetleri vergisi, oyun ve bahisler üzerinden alınan vergiler (örneğin at yarışı, futbol bahisleri ve ulusal piyango biletleri üzerinden alınan vergiler gibi)*

Kaynak: OECD, Statistiques des recettes publiques, 1965-2008, Paris 2009: 333.

OECD ülkelerinde eğlence vergisinin durumuna bakacak olursak (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010: 19); Almanya’da eğlence vergisi (Bavyera dışında), aslında oyun makineleri üzerine konan bir vergidir. 1980 yılında Bavyera’da bu vergi elde edilen gelir miktarının çok düşük olması nedeniyle kaldırılmıştır. Yerel düzenlemelere göre; dansing, sinema ve gece kulüpleri giriş ücretleri de uygulamaya dâhil edilmiştir (Zieba, 2009:87).

Fransa ise, sinema bilet ücretleri üzerine konulmuş, sinemacılığı destekleme fonuna aktarılan özel bir vergiye sahiptir (OECD, 2009: 335).

İtalya’da da eğlence vergisi uygulanmaktaydı. 1999 reformu sonrasında, vergilemede bir gösteri içeren eğlenceler (filmler, spor karşılaşmaları) ve sade eğlence (oyunlar, bilardo, vb.) ayrımına gidilmiştir. 2000 yılında bu vergi disko, sinema, sirk ve tiyatro girişleri için indirgenmiş veya kaldırılmıştır. Bu düzenlemeden sonra tarife 2/3 oranında düşmüştür. Reformdan önce eğlence vergisi (Imposta sugli spettacoli) şov ve spor müsabakalarında brüt gelir üzerinden alınırdı ancak bahis oyunlarında ise bahisçinin veya bahis oynanan yerin karı üzerinden hesaplanırdı (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010: 9).

* Bu tabloda OECD açıkça neyin üzerinden eğlence vergisi alındığını tanımlamamıştır.

Avusturya'da ise bütün federal bölgelerde gösteri üzerinden eğlence vergisi (Lustbarkeitsabgabe) alınmaktadır ve bu vergi geliri belirli işlere tahsis edilmiştir (OECD, 2009: 336).

İsviçre'de ise, her kantonda kendine özgü bir uygulama vardır. Kısaca kantonlara göz atacak olursak (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010: 9); Basel kantonunda, 1920 yılında Basel-city bölümünde, bu vergi uygulamaya konulmuş ancak 1999 yılında tamamen kaldırmıştır. Vergi 1952 yılına kadar %10 oranında, 1952–1999 yılları arasında da % 15 oranında uygulanmıştır. Eğlence vergisini Basel-land bölgesi daha sonra uygulamaya başlanmış ancak orada da 1999 yılında tamamen yürürlükten kaldırılmıştır.

St.Gallen kantonunda da, alınan karar nedeniyle bütün komünler %10 oranında eğlence vergisi tahsil etmek zorundayken, 1990 sonrasında vergiyi tahsil edip etmeme kararı komünlere bırakılmıştır. 2000 yılından sonra sadece St.Gallen başkentinde uygulama alanı bulmuş, ancak 2007'de tüm kantonda tamamen yürürlükten kaldırılmıştır.

Luzern kantonunda eğlence vergisi dansing, sinema, tiyatro, konser, sirk ve müsabakalar gibi faaliyetler üzerine hala uygulanmaktadır. Kanton kararına göre en çok %10, en az 10 sent olarak bilet fiyatları üzerine uygulanmaktadır. Ancak verginin tamamı kültür ve spor aktivitelerini teşvik amacıyla kullanılmaktadır.

Cenevre kantonunda ise piyango, tombala ve bazı oyunlar istisna olmak üzere hala eğlence vergisi benzeri, yoksulluk vergisi vardır. 2000 yılında da çoğu kantonda olduğu gibi birçok faaliyet vergi dışı bırakılmıştır.

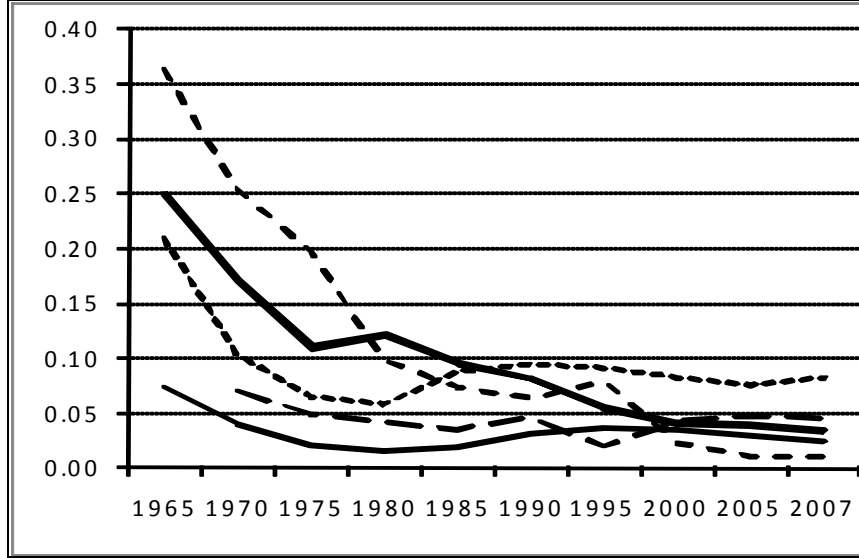
Zürich kantonunda da 1935 yılında ihdas edilen eğlence vergisi %10 oranında uygulanmış ve 1991 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

Vaud kantonunda, diğer kantonlardaki ortak uygulamanın aksine kantona bağlı şehirlerin eğlence vergisi tahsil edip etmeyecekleri şehirlerin kendi kararına bırakılmıştır. Vaud kantonunun başkenti olan Lozan şehrinde ise, 1916 tarihinde ihdas edilen eğlence vergisi, halen %14 oranında uygulanmaktadır. Lozan kantonunda 26.09.2010 tarihinde yapılan referandum sonucunda, küçük değişikliklerle %14 oranındaki eğlence vergisinin uygulanmaya devam edilmesine karar verilmiştir. Referanduma katılım oranı %36,56 olmasına ve büyük konserlerin kantonu terk etmesine rağmen, uzun süre kamuoyunda tartışılan bu verginin yürürlüğünün devam edeceği görülmektedir (TSR, 2010).

OECD ülkelerinden bazıları örneğin, Hollanda ve Danimarka 1970'lerde, Japonya ve ABD 1980'lerin sonlarında eğlence vergisini kaldırmıştır (OECD, 2009: 335).

Grafik 1, 1960 yılından günümüze eğlence vergilerinin gelişimini göstermektedir. Grafiğe göre Avusturya dışında diğer dört OECD ülkesinde eğlence vergileri yıllar içinde düşmüştür. Toplam mali gelirler içinde 5 ülkede de % 1'den düşüktür. 2007 yılında toplam eğlence vergisi tutarı 5 ülkede yaklaşık % 0,3 civarındadır. Ülkemizde de bu oran 2009 yılında vergi gelirlerinin % 0,024'üdür.

Grafik 1: 5 OECD ülkesinde eğlence vergilerinin gelişimi 1960–2007

----- Avusturya ____ Almanya ___ Fransa
--- İtalya _____ İsviçre
Kaynak: Schoenenberger A. ve Mack A., 2010: 9.

IV. TÜRKİYE'DE EĞLENCE VERGİSİ UYGULAMASI

Belediye gelirleri ile ilgili hükümler, esas itibariyle 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda (BGK) yer almakta olup, anılan Kanun'un 17–22. maddelerinde ise eğlence vergisine ilişkin hükümlere yer verilmiştir (Atay, Dedeoğlu, 2005: 1). BGK'ya göre; gerçek veya tüzel kişilerce işletilen eğlence yerleri eğlence vergisinin konusunu oluşturur ve belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan eğlence işletmelerinin faaliyetleri eğlence vergisine tabidir. Verginin mükellefi eğlence yerlerini işleten gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu vergi biletle girilen eğlence yerlerinde bilet bedeli olarak elde edilen hâsılât üzerinden alınırken, biletle girilmesi zorunlu olmayan bar, pavyon, gazino, disko, taverna gibi yerlerde işin niteliğine göre çalışılan her gün için yasalarda belirtilen ölçüler içerisinde saptanacak bir miktardır (Ulusoy, Akdemir, 2005: 232).

Biletle girilen yerlerde eğlence vergisinin matrahı; eğlence vergisi hariç olmak üzere bilet bedeli olarak sağlanan gayri safi hâsılattır (Bilet bedeli dışında bağış veya başka adlar altında alınan paralar dâhil). Biletle girilen yerlerin eğlence vergisi, belediye tarafından biletler kullanılmadan, biletlere özel damga konularak peşin ödenir ve kullanılmayan biletlere ait vergi iade olunur. (BGK Md. 22). Müşterek bahislerde eğlence vergisinin matrahı; bahsi tertip eden kuruluşa isabet eden gayrisafi hâsılattır. Müşterek bahislerde beyan esası geçerlidir. Vergi ertesi

ayın yirminci günü akşamına kadar beyan edilir ve aynı sürede ödenir. (BGK Md. 22/2).

Biletle girilmesi zorunlu olmayan yerlere ilişkin eğlence vergisi ise maktudur. Yani miktarı kanunla belirlenmiştir (Baykara, 2006: 4). Biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerlerinde, her aya ait vergi takip eden ayın 20. günü akşamına kadar ödenir. Bu vergi mükellefin yazılı müracaatına veya yoklama memurlarının tespitlerine göre tahakkuk ettirilir.

Biletle girilmesi zorunlu olmayan yerlerde, eğlence vergisinin matrahı; bar, pavyon, gazino, gece kulübü, taverna, diskotek, kabare, dansing, bilardo ve masa futbolu salonları gibi eğlence yerlerinde işin mahiyetine göre çalışılan her gün için, Belediye Meclislerince takdir edilecek miktardır. Örneğin İzmir Büyükşehir Belediyesinin uygulamasına göre; biletsiz girilen yerlerde 2. sınıf mekânlarda günlük 20 TL, 1. sınıf mekânlarda günlük 40 TL eğlence vergisi tahsil edilmektedir. Ayrıca bu mekânların eğlence yaptığı günlerin tespiti beyana tabi olmasına rağmen belediye yetkililerince denetlenerek vergi kaçığı önlenmeye çalışılmaktadır. Eğer denetim sırasında yanlış beyan tespiti yapılırsa mekân sahibinden vergi tutarı kadar vergi ziyai cezası tahsil edilmektedir. Büyükşehir Belediye Meclisi'nce uygun görülme koşuluyla ilçe belediyeleri kanunda belirtilen alt ve üst limitler dâhilinde eğlence vergileri tutarlarını kendi meclislerinde kararlaştırmaktadırlar.

BGK 19. maddesinde üzerinden eğlence vergisi alınmayacak eğlence faaliyetleri sayılmıştır. Bunlar kanunda yer aldığı şekliyle;

1. Ulusal bayramlar veya tarihi özellik taşıyan günler nedeniyle genel ve katma bütçeli idareler ile il özel idareleri, belediyeler, köyler ve bunların kurdukları birlikleri tarafından düzenlenen ve kazanç amacı gütmeyen tören, şenlik, müsabaka ve gösterilerle balo, temsil ve benzeri faaliyetler.

2. Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler tarafından kültürel, sosyal, turistik ve ekonomik amaçlarla düzenlenen kongre, konferans, fuar, festival, şenlik, sergi ve benzeri faaliyetler ile tertip edilen eğlenceler ve konserler.

3. Eğitim ve öğretim kuruluşları ile okul dernekleri, kamu yararına çalışan dernekler, orduvevleri, askeri gazinolar ve askeri dinlenme tesislerinde tertiplenen eğlenceler.

4. Spor Toto Teşkilat Başkanlığı tarafından düzenlenen müşterek bahis oynanması.

5. Bira, alkollü içki içilmeyen, satılmayan ve ruhsatnamelerde kahvehane, kıraathane, çayhane ve çay ocakları olduğu belirtilen yerlerdir.

2464 sayılı BGK'nın 21. Maddesine göre; eğlence vergisi aşağıdaki nispet ve miktarlarda alınır.

Tablo 2: Ülkemizde eğlence vergisi matrah ve nispetleri

Verginin Matrahı	Verginin Nispeti
I- Biletle girilen yerlerde:	
1.Yerli film göstermelerinden	20
2.Yabancı film göstermelerinden	50
3.Tiyatro, opera, operet, bale, karagöz, kukla ve ortaoyunundan	5
4.Spor müsabakaları, at yarışları ve konserlerden	10
5.Sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve benzerlerinden	20
II - Müşterek bahislerde:	5
III- Biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerlerinden (Günlük TL)	En Az 5 TL, En çok 100 TL

Kaynak: 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu.

V. EĞLENCE VERGİSİNİN KALDIRILIP KALDIRILMAMASINA İLİŞKİN ARGÜMANLAR

Bu bölümde eğlence vergisinin kaldırılması ya da kaldırılmaması için öne sürülen argümanlara yönelik Lozan (Lausanne) kantonu için, A. Schoenenberger ve A. Mack (2010) tarafından hazırlanmış olan çalışmanın argümanlarından yararlanılarak, Türkiye için yorumlar getirilmeye çalışılacaktır.

Verginin kaldırılmaması için öne sürülen argümanlar;

1- Şehir bütçesine yaptığı gelir etkisi; Belediyeler için iyi bir gelir kaynağı oluşturan eğlence vergisinin önemini tüm belediye gelirleri içindeki payına bakarak görebiliriz. Buna göre eğlence vergisi Lozan kantonunda belediye gelirlerinin %1'ini oluşturuyorken, genel bütçe gelirlerinin %0.4'ünü oluşturmaktadır (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010:90). İzmir'de ise bu oran Lozan'a istinaden çok düşük olmasına rağmen, 2009 yılında belediye gelirleri içindeki payı % 0,36 ve 2010 yılının ilk çeyreğinde ise % 0,37'dir. Vergi gelirleri içindeki payı ise 2009 yılı için % 0,024'dür. Ancak buna rağmen ülkemizde eğlence vergisine ilişkin vergi harcamalarının çok düşük olması ve toplanmasının kolaylığı nedeniyle belediyeler tarafından iyi bir gelir kaynağı olarak kabul edilmektedir. Özellikle hipodromlardan gelen eğlence vergileri için herhangi bir denetime bile ihtiyaç bulunmadan gelir doğrudan belediyenin hesabına geçmektedir. Ankara ve İzmir'de hipodromlardan tahsil edilen eğlence vergisi Büyükşehir Belediyelerince alınmaktayken, İstanbul'da Büyükşehir Belediyesi eğlence vergisi hesaplarında hipodrom gelirleri yer almamaktadır.

2- Şehir dışından eğlence için gelen kişilerinde şehir bütçesine katkı yapması; düzenlenen eğlence dolayısıyla diğer şehirlerden gelen kişiler, o aktivite için bilet fiyatlarının içinde eğlence vergisi ödeyip şehrin kalkınmasına katkıda bulunacaklardır (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010:91).

Kaldırılması ya da yeniden düzenlenmesi için argümanlar

1- Kültürel ve ekonomik aktivitelerin teşviki; eğlence vergisi kaldırılırsa giriş bilet fiyatları düşeceği için talep artışı ve talep artışıyla birlikte daha fazla izleyici ve daha fazla gösterinin şehre gelmesi sağlanabilir (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010:92). Bu durumda Keynes çarpanının devreye gireceği ve şehir ekonomisine olumlu etkileri olacağı söylenebilir. Ancak her zaman vergi oranlarının düşürülmesi ya da verginin kaldırılması doğrudan bilet fiyatlarına yansımamakta ve gelirin belediye gelirinden, eğlence düzenleyen kişilerin karına dönüşebileceği de göz ardı edilmemelidir.

Ayrıca eğlence vergisinin kaldırılması dolayısıyla uğranan gelir kaybı, ülkeye gelen büyük konserler gibi mobil eğlenceleri artıracığı için gelen artistlerin, sanatçıları bu faaliyetleri dolayısıyla ülkede vergi ödemeleri sözü konusu olacaktır. Buna ek olarak eğlence dolayısıyla şehre gelen kişilerin yiyecek, içecek, toplu taşıma vb. harcamaları da şehir ekonomisine katkı sağlayacaktır.

2- Eğlence vergisi harcamaları; verginin tahsili için idari harcamaların çok fazla olması verginin kaldırılması için bir argüman olarak düşünülebilir ancak gerek ülkemizde gerekse diğer OECD ülkelerinde eğlence vergisi için yapılan idari harcamaların çok fazla olmadığı görülmektedir. Ülkemizde lunaparklarda belli dönemlerde bilet gişelerinde ve her bir oyuncağın başında bir belediye görevlisi görevlendirilmekte ya da eğlence yerlerinin beyan ettikleri günler dışında da eğlence düzenleyip düzenlemediklerinin tespiti için denetim yapılmaktadır. Ancak bu denetimler sırasında işgal harcı, ilan ve reklam vergileri gibi diğer vergilerinde denetimi yapılmakta olup, sadece eğlence vergisi denetimi için yapılan çok ciddi bir idari harcamadan söz etmek mümkün değildir.

3- Hesaplanma ve denetim zorlukları; Avrupa'da birçok ülkede eğlence vergisi gelirleri giderek azalmaktadır (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010:93). Bunun nedeni eğlence vergisinin yeni çeşit eğlenceleri ya da ürünleri kavrayamamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin İsviçre'de diskotek benzeri eğlence yerleri bilet kestiklerinde vergi ödeyecekleri kaygısıyla biletli girişler yerine içerdeki içki fiyatını eğlence olduğunda artırmak suretiyle eğlenceden kazanç sağladıklarından, eğlence vergisinin kapsamına içki fiyatlarını da alabilmek için her bir içki türüne bir maksimum fiyat belirlenip, bu fiyatın üzerinde satılan içkilerden eğlence vergisi tahsil edilmektedir. Ancak bunun için çok ciddi bir denetim ve bu denetim içinde idari masraflar gerekmektedir. Denetim durumunda bile içki çeşitleri değiştirilerek mekânlar bu vergiden kaçmaya çalışmaktadırlar.

Ancak ülkemizde içki ücretleri üzerinden değil, eğlence düzenlendiği gün sayısına göre günlük maktu miktarlarda vergi alınmaktadır. Bu da İsviçre'de bu vergiye getirilen eleştirilerin ülkemiz için geçerlilik taşımadığını göstermektedir. Çünkü içkiler üzerinden tek tek vergi hesaplamak aynı zamanda mekân sahipleri içinde oldukça karmaşık bir konudur ve bu konuda eğlence vergisinin çok fazla eleştiri almasına neden olmaktadır.

4- Rekabet eşitsizliği; yeniden Lozan örneğine döndüğümüzde, Lozan kantonu, İsviçre’de kantonların çoğunluğunun eğlence vergisini tamamen kaldırmış olması nedeniyle, kantonlar arası rekabetten olumsuz etkilenmektedir (Schoenenberger A. ve Mack A., 2010:93). Eğlence vergisinden elde ettiği geliri sabit tutabilmek için festivaller gibi mobil eğlence aktivitelerine birçok ek olarak sağlaması gerekir. Şimdiden büyük konserler ve Cirque du Soleil gibi büyük sirklerin Lozan’ı eğlence vergisi nedeniyle terk ettiğini söyleyebiliriz. Yine bu durumda ülkemizde geçerli değildir çünkü mobil eğlencelere uygulanacak eğlence vergisi oranları ilden ile değişmemektedir. Sadece mobil olmayan biletle girilmeyen eğlence yerleri için alt ve üst sınırlar içinde belediyelerce farklı vergi tutarları belirlenebilmektedir. Ancak bu da rekabet eşitsizliği sorununa neden olmamaktadır.

5- Verginin halk tarafından kabul edilebilirliğinin düşüyor olması; halk tarafından eğlence vergisi ödenmesinin kabulünü sağlayan etmenlerden birisi 100 yıl önce, belki eğlencenin lüks mal olarak kabul ediliyor olmasıdır ancak artık günümüzde eğlence normal mala dönüşmüştür. Aynı zamanda eskiden ahlaki açıdan da eğlenceye şüphe ile yaklaşılması söz konusuysen, günümüzde böyle bir düşünce söz konusu değildir. Bu nedenle sinema, tiyatro gibi eğlencelerin vergilendirilmesi yerine halkın hala bu anlamda vergilendirilmesini kabul edebileceği şans oyunları gibi eğlencelerin vergilendirilmesi düşünülebilir.

VI. SONUÇ

Bu çalışma ile pek bilinmeyen eğlence vergisi hakkında açıklamalarda bulunularak, tarihi gelişimi ve teorik temelleri ve de OECD ülkelerindeki durumu irdelenmeye çalışılarak, OECD ülkelerinde eğlence vergisinin kaldırılması ya da mevcut konumunu sürdürmesine ilişkin argümanlar tartışılmaya çalışılmıştır.

Eğlence vergisi başlangıçta yoksul hakkı olarak toplanan bağışlar niteliğindeki, sonradan yerel idarelerin belirli amaçlara tahsis ettiği bir eğlence vergisine dönüşmüştür. Bu verginin ihdas edilmesinde, toplum tarafından eğlencenin lüks bir mal olarak kabul edilmesi ya da o dönemdeki ahlaki kabullere göre vergilendirilmesinin uygun görülmesi büyük rol oynamıştır. Ancak günümüzde eğlence lüks maldan normal bir mala dönüşmüş ve eğlenceye ilişkin toplumun genelinde ahlaki kabullerle ilgili bir sorun da kalmamıştır.

Uygulandığı birçok ülkede kaldırılan eğlence vergisi, toplam gelirler arasında da giderek küçülen bir paya sahiptir. Az gelir getiren bu vergiye ilişkin idari masrafların çok fazla olabileceği öne sürülse de, eğlence vergisi ülkemizde halen belediyeler için iyi bir gelir kaynağı olma konumunu sürdürmektedir. Örneğin İzmir’de eğlence vergisi tahsil eden Büyükşehir Belediyesinin aynı elemanları başka vergi tahsilâtında da kullanıldığı için, bu vergiye ilişkin çok fazla bir vergi harcaması bulunmamaktadır.

Ana cadde ve meydanlar ve kendine bağlı diğer yerlerdeki eğlence faaliyetleri için Büyükşehir Belediyesi, bunun dışındaki yerlerde ise hangi belediyenin sınırları içerisinde kalıyorsa o belediye eğlence vergisini tahsil etmektedir. Ancak genelde diğer belediyeler Malmüdürlükleri vasıtasıyla sadece

sinemalar üzerinden eğlence vergisi tahsilâtı yapmaktadırlar. Biletle girilmeyen yerlerde eğlence vergisinin maktu tutarına kanunda belirlenen alt ve üst sınırlar içerisinde belediye meclislerince karar verilmektedir. Konserlerde %10 olan tutar, sürekli eğlence merkezlerinde %20 olarak uygulanmaktadır.

Herhangi bir vergi zammı düşünülmediği takdirde, ülkemizde eğlence vergisi uygulaması diğer OECD ülkelerinde tamamen kaldırılması için getirilen argümanlar yönünden değerlendirildiğinde, aynı sakıncaları taşımamaktadır. Ancak vergi ile ilgili hususlara Merkezden doğrudan karar verilmesi, yerel unsurların çok fazla kavranamamasına, bu da vergi gelirlerinin eğlence vergisi anlamında sınırlı kalmasına yol açmaktadır.

KAYNAKÇA

- ATAY, T., DEDEOĞLU, K. (2005), “Belediye Gelirleri ve Eğlence Vergisi”, *Yaklaşım Dergisi*, Nisan,Sayı: 148.
- BAYKARA, B. (2006), “Belediye Vergi Gelirlerinin Tarh Usulü”, *Vergi Dünyası*, Nisan, 296. Belediye Gelirleri Kanunu, 29/5/1981 tarih ve 2464 sayılı. www.hukuki.net/kanun/2464.15.text.asp, (26.06.2010)
- CNOSEN, S. (1977), “*Excise Systems, A global Study of Selective Taxation of Goods and Services*”, The John Hopkins University Press, Baltimore.
- CNOSEN, S. (ed.) (2005), “*Theory and Practice of Excise Taxation, Smoking, Drinking, Gambling, Polluting and Driving*”, Oxford University Press.
- Droit des pauvres - http://fr.wikipedia.org/wiki/Droit_des_pauvres, (26.06.2010).
- OECD (2010), “Statistiques des recettes publiques”, 1965-2008, Paris.
- REINHARD, E. (1924), “Die Vergnügungssteuer in der Schweiz”, Inaugural-Dissertation, Paul Haupt, Bern.
- SCHOENENBERGER, A., MACK, A. (2010), “Etude Economique Sur L’impôt Lausannois Sur Les Divertissements”, Analyses & Etudes Economiques Eco’diagnostic, Geneva.
- TSR (Télévision Suisse Romande), <http://www.tsr.ch/info/suisse/2514225-impot-sur-les-divertissements-suppression-balayee.html>, (26.09.2010)
- ULUSOY, A., AKDEMİR, T. (2005), “Mahalli İdareler Teori- Uygulama- Maliye”, Seçkin Yayıncılık A.Ş.,Ankara.
- ZIEBA, M. (2009), “Full-Income and Price Elasticities of Demand in German Public Theatre”, *Journal of Cultural Economics*, 33(1), 87.